

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS AS ECONOMIC ENTERPRISE SECURITY SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

В статті наведено аналіз підходів до визначення поняття «економічна безпека». Наведено авторський підхід до цього поняття. Розглянуто послідовність процесу побудови та реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу. Висвітлено сучасні проблеми функціонування підприємств малого та середнього бізнесу. Запропоновано напрями їх вирішення.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, забезпечення економічної безпеки підприємств, підприємства малого та середнього бізнесу.

В статье приведен анализ подходов к определению понятия «экономическая безопасность». Приведен авторский подход к этому понятию. Рассмотрены последовательность процесса построения и реализации организационно-экономического механизма обеспе-

чения экономической безопасности предприятий малого и среднего бизнеса. Освещены современные проблемы функционирования предприятий малого и среднего бизнеса. Предложены направления их решения.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, обеспечения экономической безопасности предприятий, предприятия малого и среднего бизнеса.

The article provides an analysis of approaches to the definition of "economic security". The author's approach to this concept. We consider the sequence of the process of building and implementing organizational and economic mechanism of ensuring the economic security of small and medium businesses. The modern problems of small and medium business. Proposed ways of their solution.

Key words: organizational and economic mechanism, economic security of enterprises, small and medium businesses.

УДК 330.131

Колісниченко П.Т.

к.е.н., науковий співробітник
Уманський державний педагогічний
університет

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємств малого та середнього бізнесу України в умовах посилення європейської та глобальної конкуренції потребує відповідних інструментів регулювання на різних рівнях управлінської системи – від макро- до мікрорівня. Сучасний період розвитку економічної системи в Україні характеризується численними інституційними та структурними перебудовами, які не завжди мають позитивний наслідок. У світлі цих подій ще більшої актуальності набувають питання управління економічною безпекою підприємств малого та середнього бізнесу.

Найбільш ефективним інструментом на шляху забезпечення економічної безпеки підприємств є організаційно-економічний механізм, який є системою принципів, методів і засобів, що впроваджуються суб'єктами управління і при залученні яких забезпечується досягнення цілей та завдань безпеки. Необхідність забезпечення економічної безпеки на підприємстві підтверджується економічною нестабільністю, що склалася на сучасному етапі розвитку нашої країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність формування механізму організаційно-економічної безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення цілей своєї діяльності.

Вивчення проблем економічної безпеки підприємств та питання формування організаційно-економічного механізму розглянуті в працях багатьох вітчизняних та закордонних науковців, зокрема

Л. Абалкіна, О. Амоші, О. Барановського, І. Бланка [1], Б. Буркинського, Б. Васильціва [2], В. Гейця [8], О. Донця, Ф. Євдокимова, М. Єрмошенко [3], С. Ілляшенко [4], Я. Жаліла, В. Забродського, Ю. Когута, А. Ляшенка [7], С. Міщенко, І. Отенко [9], Г. Пастернака-Тарануценка, А. Паламарчука, В. Пономарьова [7], А. Спиридонова, А. Чорного [10], С. Шкарлета. В працях перелічених науковців наведені тлумачення економічної безпеки, запропоновано засоби та показники оцінки їхнього рівня, елементи управління. Але єдиний підхід щодо формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу на сьогоднішній день відсутній.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз теоретичних та розробка методологічних положень щодо визначення та сутності організаційно-економічного механізму як інструмента економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу.

Виклад основного матеріалу. В економічно розвинених країнах світу значна увага приділяється питанням розробки теоретико-методологічних засад розвитку малого та середнього підприємництва, формуванню сприятливого економіко-правового середовища для ведення підприємницької діяльності. Ці фактори вважаються ключовими при забезпеченні економічної безпеки підприємств так, як виступають важливими чинниками її підвищення.

Особливість системи економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу полягає в

тому, що їх захист забезпечується за усіма напрямками та сферами діяльності.

На думку М.М. Єрмошенка, економічна безпека характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток вітчизняної економіки і соціальної сфери [3, с. 29].

Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. розглядають економічну безпеку підприємств як один з елементів захисту національної економіки [7, с. 31]. При цьому він виділяє завдання, що повинні розв'язуватися на кожному рівні забезпечення економічної безпеки, у тому числі й на рівні підприємства.

С. Н. Ілляшенко пропонує розглядати економічну безпеку підприємства як стан ефективного використання його ресурсів та існуючих ринкових можливостей, що дозволяє запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати його тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [4, с. 12].

В. Гейць розглядає економічну безпеку підприємства, як «... стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз» [10].

На думку автора, економічна безпека підприємств малого та середнього бізнесу – це стан найбільш ефективного використання власних та залучених ресурсів для запобігання загрозам та забезпечення стабільного функціонування підприємства у перспективі в умовах мінливого зовнішнього середовища, конкуренції та господарського ризику.

Одним з найбільш ефективних інструментів забезпечення стійкої економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу є організаційно-економічний механізм – взаємопов'язана сукупність економічних відносин, принципів, методів та форм організації створення, впровадження інновацій.

Головним завданням організаційно-економічного механізму підприємств малого та середнього бізнесу є своєчасне виявлення зовнішніх, і внутрішніх небезпек і загроз, та забезпечення захищеності господарської діяльності з досягненням поставлених цілей на шляху поступового розвитку підприємства.

Процес побудови та реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу складається з взаємопов'язаних етапів:

- підбір та обробка необхідної інформації, що полягає у визначенні проблем ефективної господарської діяльності підприємства;

- оцінка рівня економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу – визначається рівень безпеки по кожній складовій та розрахунок їх сукупного рівня;

- аналіз, систематизація та прогнозування проблем, що супроводжують процес забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу завданням якого є оцінка можливих ефектів від реалізації організаційно-економічного механізму, врахування негативного та позитивного впливу чинників оточуючого середовища;

- постановка цілей, спрямованих на забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу – етап, на якому проводиться визначення терміну реалізації механізму та аналіз попереднього досвіду розробки механізму з метою уникнення помилок при розробці нового організаційно-економічного механізму, підвищення його ефективності;

- формування потенційних стратегічних можливостей щодо забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу полягає в аналізі та опрацюванні альтернативних проектів, генерації ідей що враховують стратегічні можливості підприємства;

- розробка проекту основних напрямів забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу, формулювання цілей, задач та визначення методів її проведення – етап визначення складових, змісту і обґрунтування ефективності реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу.

Реалізація наведених етапів організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу ґрунтується на врахуванні балансу інтересів у забезпеченні економічної безпеки підприємства, дотриманні пріоритетності цілей забезпечення економічної безпеки та реалізації заходів з підвищення рівня економічної безпеки.

Впровадження організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу завершується фактичною оцінкою ефективності та результатів.

Дотримання зазначеного переліку етапів дозволить підвищити ефективність та сприятиме злагодженому функціонуванню організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу.

Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу включає методи та види відносин, форми ресурсів, функції управління та правове, нормативне, інформаційне забезпечення.

До проблем, які перешкоджають безпеці підприємництва та розвитку підприємств малого та середнього бізнесу слід віднести проблеми організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки:

- відсутність цілісних стратегічних програм розвитку та відповідного рівня їхнього фінансування;

- обмежений доступ до фінансових ресурсів – інвестиційних та кредитних;
- відсутність державних замовлень на продукцію та послуги малого та середнього бізнесу;
- недосконалість законодавчо-правового забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва;
- тотальний контроль з боку податкових та інших контролюючих органів;
- рівень інфляції в країні;
- політична нестабільність;
- недостатній рівень розвитку інфраструктури;
- розмір податків;
- валютне регулювання;
- панування недобросовісної конкуренції.

Забезпечення економічної безпеки підприємств малого та середнього бізнесу є важливим завданням сучасної державної політики гарантування економічної безпеки держави.

Створення дієвої системи організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки малого і середнього бізнесу в Україні – складний і тривалий процес. Саме тому, виникла гостра необхідність закласти організаційно-економічні засади відповідної державної політики шляхом створення сприятливого податкового, цінового, інвестиційного та інноваційного режимів. Таке реформування відповідної державної політики надасть стимул становленню та розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, забезпечить його економічну безпеку та сприятиме поступовій легалізації «тіньового» капіталу.

Висновки з проведеного дослідження. Сьогодні, в умовах ринкових відносин, підприємства є економічно самостійними у визначенні своєї економічної політики, виборі постачальників, організації процесу виробництва і збуту продукції, відповідальності за результати своєї господарської діяльності. Отже, ефективна економічна безпека підприємств малого та середнього бізнесу може бути сформована лише за умови чітко та грамотно сформованого організаційно-економічного механізму, який спроможний гарантувати економічну безпеку та вчасно визначити відхилення від запланованих значень та забезпечення державної підтримки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-центр, 2004. – 784 с.
2. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємства України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
3. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.

4. Ильяшенко С.И. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.И. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19

5. Жихор О.Б. Економічна безпека: Навчальний посібник / О.Б. Жихор, Т.М. Куценко. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. – 144 с.

6. Карпенко О.В. Організаційно-економічне забезпечення економічної безпеки підприємництва в агропромисловому комплексі / О.В. Карпенко // Technology audit and production reserves – № 1/5(21), 2015. – С. 64-67.

7. Козаченко Г.В., Пономар'єв В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. – К.: Лібра, 2003.

8. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; За ред. Гейця В.М. : Монографія. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.

9. Отенко І.П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / укл. І.П. Отенко, Г.А. Івашченко, Д.К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 356 с.

10. Чорний А.В. Теоретичні аспекти методів оцінки організаційно-економічного механізму управління підприємством / А.В. Чорний // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки – 2015. – Вип. 14. – Ч. 4. – С. 103-106.

REFERENCES:

1. Blank Y.A. Upravlenye finansovoy bezopasnost'yu predpriyatiya / Y.A. Blank. – K.: El'ha, Nykatsentr, 2004. – 784 s.

2. Vasylytsiv T.H. Ekonomichna bezpeka pidpryyemnytstva Ukrayiny: stratehiya ta mekhanizmy zmitsnennya: Monohrafiya / T.H. Vasylytsiv. – L'viv: Aral, 2008. – 384 s.

3. Yermoshenko M.M. Finansova bezpeka derzhavy: natsional'ni interesy, real'ni zahrozy, stratehiya zabezpechennya / M.M. Yermoshenko. – K. : KNTEU, 2001. – 309 s.

4. Yl'yashenko S.Y. Sostavlyayushchye ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya y podkhodi k ykh otsenke / S.Y. Yl'yashenko // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2003. – No 3 (21). – S. 12-19

5. Zhykhor O.B. Ekonomichna bezpeka: Navchal'nyy posibnyk / O.B. Zhykhor, T.M. Kutsenko. – Kharkiv: KhIBS UBS NBU, 2013. – 144 s.

6. Karpenko O.V. Orhanizatsiyno-ekonomichne zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemnytstva v ahropromyslovomu kompleksi / O.V. Karpenko // Technology audit and production reserves – No 1/5(21), 2015. – S. 64-67.

7. Kozachenko H.V., Ponomar'ov V.P., Lyashenko O.M. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya: Monohrafiya. – K.: Libra, 2003.

8. Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky: derzhava, rehion, pidpryyemstvo / Heyets' V.M., Kyzym M.O., Klebanova T.S., Chernyak O.I. ta in.; Za red. Heytsya V.M. : Monohrafiya. – Kharkiv: VD «INZhEK», 2006. – 240 s.

9. Otenko I.P. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva : navchal'nyy posibnyk / uкл. I.P. Otenko, H.A. Ivashchenko, D.K. Voronkov. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2012. – 356 s.

10. Chornyy A.V. Teoretichni aspekty metodiv otsinky orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya pidpryyemstvom / A.V. Chornyy // Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – 2015. – Vyp. 14. – Ch. 4. – S. 103-106.